

СЕКЦІЯ 12. ЕКОНОМІКА ФІРМИ

Костецька Н. І.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та економічної теорії

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні динамічні умови розвитку економічних відносин вимагають від підприємств постійного пошуку нових шляхів і способів удосконалення їхньої діяльності, привертаючи особливу увагу до значення й особливостей планування перспективного розвитку. Планування діяльності підприємства є доволі складною та відповідальною діяльністю, що потребує розуміння певного механізму впровадження.

Загалом механізм – це сукупність об'єднаних кількох складових елементів для досягнення визначених цілей, які взаємодіють між собою та утворюють єдине ціле. У контексті планування діяльності підприємства, вважається, що механізм планування розкриває внутрішню будову та зміст системи планування. Механізм планування об'єднує сукупність засобів і методів, за допомогою яких приймають планові рішення і забезпечують їхню реалізацію. До механізму планування входять: апарат вироблення цілей і завдань функціонування підприємства; функції планування; методи планування. Наведені складові механізму планування взаємопов'язані між собою як елементи однієї системи. Тобто під впливом об'єктивних законів розвитку формулюють цілі та завдання діяльності підприємства, які обумовлюють функції та методи планування [1, с. 69–70].

Формулювання планових цілей діяльності вище керівництво здійснює на основі місії підприємства. Визначені цілі вказують на майбутній бажаний стан, стають основними орієнтирами розвитку та критеріями прийняття перспективних рішень. Цілі та завдання

діяльності підприємства визначають, враховуючи можливі ризики й вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Політичні, економічні, соціальні, науково-технічні та ринкові фактори, а також особливості розвитку галузі, в якій функціонує підприємство, є проявами впливу зовнішнього середовища, що може створювати для підприємства як нові додаткові можливості, так і загрози. Внутрішнє середовище складається з трудових, матеріально-технічних, фінансових та інших ресурсів підприємства і характеризується наявністю як сильних, так і слабких сторін.

Сформульовані цілі підприємства є основою для визначення завдань, необхідних для їхнього досягнення. Система цілей діяльності підприємства необхідна для перетворення загальних цілей підприємства на завдання для виконання у конкретних структурних підрозділах. Тобто трансформація цілей вищого рівня у завдання для нижчих рівнів повинна відбуватися шляхом розділення кінцевих цілей підприємства на проміжні цілі та цілі структурних підрозділів, а також представлення у вигляді відповідних техніко-економічних показників.

Важливим складовим елементом досліджуваного механізму прийнято вважати функції планування, які повинні сприяти досягненню цілей і завдань планування. Під функціями планування розуміють види робіт чи дій, які виконані у процесі формування плану та спрямовані на зміну стану підприємства. До функцій планування відносять [1, с. 72–74]:

- зменшення складності (спрощення) планованих об'єктів і процесів;
- мотивація до ефективного використання матеріального та інтелектуального потенціалу підприємства;
- прогнозування стану зовнішнього і внутрішнього середовища діяльності підприємства шляхом систематичного аналізу усіх факторів;
- забезпечення безпеки, за рахунок урахування можливих ризиків і вжиття відповідних заходів;
- оптимізація, тобто вибір допустимих і найкращих з точки зору визначених обмежень альтернатив використання ресурсів;

- координація та інтеграція шляхом об'єднання працівників у процесі розроблення і реалізації планів, а також інтеграція різних сфер діяльності;

- упорядкування, тобто організація певного єдиного порядку дій усього персоналу підприємства;

- контроль, тобто налагодження ефективної системи перевірки і спостереження за виробничо-господарською діяльністю, аналізування роботи усіх підрозділів підприємства;

- документування, що представляє фіксування у відповідних документах інформації про хід виробничо-господарської діяльності;

- навчання і виховання через можливість отримувати зразки раціональних дій, а також вчитися на помилках.

Для функціонування механізму планування і виконання плануванням визначених функцій необхідно використовувати відповідні методи планування, які розглядають як способи здійснення планування, тобто способи реалізації планової ідеї. Методи планування залежать від конкретної форми планування і охоплюють два аспекти: напрями планування і засоби обґрунтування планових параметрів. В практиці планування виділяють три напрями планування: прогресивне (планування «знизу-вверх»), ретроградне (планування «зверху-вниз») та кругове (зустрічне планування) [1, с. 74]. При плануванні діяльності підприємства методи планування вибирають відповідно до визначених цілей і завдань, особливостей підприємства, фінансових можливостей, впливу зовнішніх факторів, а також особистих переконань працівників, залучених до процесу планування на конкретному підприємстві. В сучасних умовах господарювання недостатньо використовувати один метод планування. Лише використання кількох методів у комплексі, відповідно до конкретних умов, дає змогу розробити дієву систему планів підприємства.

Усі вищенаведені складові елементи механізму планування впливають на систему планування діяльності підприємства, а також на результати її функціонування. Проте для підвищення ефективності цієї системи, на нашу думку, необхідно до складу механізму планування ввести ще один елемент – принципи планування. Від розуміння і дотримання принципів планування

значною мірою залежить досягнення високих позитивних результатів планування. Принципи – це теоретичні правила і вихідні положення, які необхідно брати до уваги при виконанні робіт із планування діяльності підприємства. В економічній літературі виділяють принципи планування, а також загально-економічні принципи, яких теж доцільно дотримуватися у процесі планування діяльності підприємства. Основними принципами планування вважають принципи необхідності, єдності, безперервності, гнучкості, точності, участі та холізму [2, с. 99; 3]. Також доцільно дотримуватись таких загальноекономічних принципів: первинність, науковість, цілеспрямованість, достовірність, реальність, оптимальність, адаптивність, системність і ефективність. Усі ці принципи є важливими, доповнюють один одного та потребують системного застосування у процесі планування діяльності підприємства [4, с. 144].

Удосконалення механізму планування як сукупності взаємопов'язаних складових елементів, які у взаємодіють між собою, дасть змогу поліпшити рівень організації планування на підприємствах. Застосування такого механізму у практичній діяльності сучасних підприємств сприятиме підвищенню ефективності діяльності та конкурентоспроможності у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Ильин А.И. Планирование на предприятии : Учебник. Минск : Новое знание, 2001. 635 с.
2. Акофф Р. Планирование будущего корпорации / пер. с англ. под общ. ред. В.И. Данилова-Данильяна. Москва : Прогресс, 1985. 328 с.
3. Файоль А., Эмерсон Г., Тейлор Ф., Форд Г. Управление – это наука и искусство. Москва : Республика, 1992. 351 с.
4. Костецька Н.І. Систематизація принципів планування діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Випуск 12. Ч. 1. С. 143–147.